



# INTERVENȚIA ARMATEI ROMÂNE ÎN BASARABIA – O NECESITATE STRATEGICĂ PENTRU ASIGURAREA SECURITĂȚII DEPOZITELOR MILITARE ȘI A LINIILOR DE COMUNICAȚIE, RESTABILIREA ORDINII INTRENERNE ȘI APĂRAREA ACTULUI UNIRII DIN 27 MARTIE / 9 APRILIE 1918

Col. (r.) dr. în istorie **Dan PRISĂCARU\***

E-mail: dan.prisacaru@yahoo.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9615-5319>

Muzeul Militar *Ștefan cel Mare*, Filiala Moldova, Iași

\* Colonel în rezervă, doctor în istorie la Universitatea *Alexandru Ioan Cuza* Iași, coordonatorul Muzeului Militar *Ștefan cel Mare*, Filiala Moldova, Iași, a Muzeului Militar Național *Regele Ferdinand I*, cadru didactic asociat la Academia Forțelor Terestre *Nicolae Bălcescu* Sibiu.

## THE INTERVENTION OF THE ROMANIAN ARMY IN BESSARABIA – A STRATEGIC NECESSITY FOR ENSURE THE SECURITY OF MILITARY DEPOSITS AND COMMUNICATION LINES, RESTORING INTERNAL ORDER AND DEFENDING THE UNION ACT OF MARCH 27 / APRIL 9, 1918

**Summary.** The geopolitical and strategic context of the Romanian Army's intervention in Bessarabia in 1918 was represented by the following essential aspects: a) the inability of the Board of Directors of Bessarabia to control the situation in the newly established Moldavian Democratic Republic. It was threatened by the pressures of the anarchist Bolshevik forces and the annexationist claims of Ukraine, and the difficulties of the Board in managing the internal state of affairs determined the request for help from the Romanian Government; b) the major interest of the Kingdom of Romania to benefit, with the agreement of the Entente representatives, in the territory between the Prut and the Dniester, from a stable area that would ensure the security of communications and access to stocks of weapons, ammunition, food, etc.; c) the threat, from the Allies' perspective, of the expansion of Bolshevism in southern Ukraine, as well as the interest of the Central Powers to impose the acceptance of the largest possible concessions from Romania, engaged in the peace negotiations in Bucharest, favored the support of both belligerent camps for the Romanian military intervention across the Prut.

The presence of the Romanian Army in the territory between the Prut and the Dniester and the restoration of internal order in this space ensured the freedom of action of political structures and professional organizations and the free expression of the will of the majority population in Bessarabia, materialized in the historic decision of the Country Council of March 27/April 9, 1918.

**Keywords:** anarchic Bolshevik troops, threats to the security of Bessarabia's existence, appeals to Romania from the Country Council, the crossing of the Prut by Romanian troops, the restoration of internal order in Bessarabia.

**Rezumat.** Contextul geopolitic și strategic al intervenției Armatei Române în Basarabia în 1918 a fost reprezentat de următoarele aspecte esențiale: a) incapacitatea Consiliului Directorilor ai Basarabiei de a controla situația în nou înființata Republică Democratică Moldovenească. Aceasta era amenințată de presiunile forțelor bolșevice anarhizate și de pretențiile anexioniste ale Ucrainei, iar dificultățile Consiliului de a gestiona stările de fapt interne au determinat solicitarea ajutorului Guvernului României; b) interesul major al Regatului României de a beneficia, cu acordul reprezentanților Antantei, în teritoriul dintre Prut și Nistru de o zonă stabilă care să asigure securitatea comunicațiilor și accesul la stocurile de armament, muniții, alimente etc.; c) amenințarea, din perspectiva evaluării Aliaților, de extindere a bolșevismului din sudul Ucrainei, precum și interesul Puterilor Centrale de a impune acceptarea de concesiuni cât mai mari din partea României angajată în negocierile de pace de la București, au favorizat sprijinul ambelor tabere beligerante pentru intervenția militară română peste Prut.

Prezența Armatei Române în teritoriul dintre Prut și Nistru și restabilirea ordinii interne în acest spațiu, au asigurat libertatea de acțiune a structurilor politice și organizațiilor profesionale și exprimarea liberă a voinței populației majoritare din Basarabia, concretizată în istorica hotărâre a Sfatului Țării din 27 martie/9 aprilie 1918.

**Cuvinte-cheie:** trupe bolșevice anarhizate, amenințări la adresa securității existenței Basarabiei, apeluri către România din partea Sfatului Țării, trecerea Prutului de către trupele române, restabilirea ordinii interne în Basarabia.

## 1. Renașterea identitară a Basarabiei, grație unei elite intelectuale care a fost la înălțimea vremurilor

Spre sfârșitul anului 1917, anarhia cuprindea tot mai mult Rusia, dar și Basarabia. Actele de violență și de dezordine erau deja o obișnuință. În fața acestor amenințări tot mai mari, Congresul Soldaților Moldoveni decide ca Basarabia să adopte autonomia teritorială și politică, să constituie unități militare moldovenești, dar, și mai important, hotărăște constituirea în cel mai scurt timp a Sfatului Țării, care să administreze situația internă din Basarabia autonomă<sup>1</sup> [1, p. 82].

Este cunoscut faptul că la Congresul naționalităților din Rusia, ce a avut loc la Kiev în perioada 8/21 – 14/27 septembrie 1917, la care au participat și delegați moldoveni, s-a solicitat o largă autonomie în cadrul Republice Federative Ruse și dreptul la autodeterminare națională<sup>2</sup> [1, p. 82]. Pe timpul lucrărilor, în

<sup>1</sup> Pentru detalii, a se vedea și Nistor Ion. *Istoria Basarabiei*. Ediție și studiu bio-bibliografic de Stelian Neagoe, București: Editura Humanitas, 1991; Calafeteanu Ion. *Unirea Basarabiei și a Bucovinei cu România, 1917–1918: Documente*. Chișinău: Editura Hyperion, 1995; Constantin Ion. *România, Marile Puteri și problema Basarabiei*. București: Editura Enciclopedică, 1995; Stoleriu Ciprian. *Drumul spre autodeterminare al Republicii Democratice Moldovenești*, în *istoria.ro* (consultat 30.05.2025). Componenta Sfatului Țării a reflectat structura etnică și întreg spectrul de curente politice și instituții existente în Basarabia. Astfel, componenta etnică a celor 150 de deputați era următoarea: 105 moldoveni (români), 15 ucraineni, 13 evrei, 7 ruși, 3 bulgari, 2 germani, 2 găgăuzi, 1 polonez, 1 armean, 1 grec. Erau reprezentanți militari, țărani, învățători, juriști, preoți, delegați ai unor structuri administrative (zemstve, orașe), societăți (culturale, cooperative, ale căilor ferate, poștei și telegrafului), precum și ai organizațiilor și curentelor politice existente în Basarabia: Partidul Național Moldovenesc, socialiști de diferite orientări („poporani”, „democrați”, „revoluționari”). Reține atenția prezența unei femei în Sfatul Țării și anume, Elena Alistar  
<sup>2</sup> După cum se cunoaște, în ianuarie 1918, atât România cât și R.D. Moldovenească, se găseau într-o situație extrem de complicată. Guvernul român era presat de Puterile Centrale să negocieze o pace „cu cuțitul la gât”, în timp ce Basarabia se confrunța cu tendințele anexioniste ale Ucrainei. Guvernul român căuta să reziste pretențiilor Puterilor Centrale care solicitau cedarea Dobrogei, rectificarea graniței pe Carpați în favoarea Austro-Ungariei, schimbarea dinastiei, demobilizarea armatei, mari concesiuni economice etc. Prin acțiuni diplomatice abile, s-a reușit menținerea statului român. Privind rolul diferitelor forțe în realizarea unirii Basarabiei cu România, trebuie să readucem în atenție contribuția definitorie a unor personalități de prim rang ale culturii române. Onisifor Ghibu avea să

numele delegației Partidului Național Moldovenesc, Teofil Iancu a rostit memorabilele cuvinte: *Salut congresul națiunilor în numele românilor din Basarabia ! Mulți au auzit de moldoveni, dar puțin cred că știți că națiunea moldovenească nu există. Este o națiune română. Numele de moldovean și moldoveni este numai teritorial, dar nu național, iar dacă noi numim moldovenești comitatele și organizațiile noastre, o facem aceasta numai din punct de vedere tactic, fiindcă cuvântul român sună prea aspru la urechile vrăjmașilor noștri, de care avem mulți, ca și dumneavoastră* [2, pp. 83-84] (subl. n.)

La 21 noiembrie/4 decembrie 1917, își deschide lucrările Sfatul Țării, care era compus din reprezentanți ai tuturor naționalităților, confesiunilor și orientărilor politice din Basarabia. Președintele acestui for legislativ a fost ales, în unanimitate de voturi, Ion Inculeț, profesor la Academia din Petrograd, ajutor de comisar gubernial în Basarabia, angajat în mișcarea de eliberare națională, alături de Pantelimon Halippa și Ion Pelivan [1, p. 82]. La 2/15 decembrie 1917, Sfatul Țării a proclamat oficial Republica Democrată Moldovenească, președinte a fost ales Ion Inculeț, iar puterea executivă s-a atribuit unui Consiliu al Directorilor, în frunte cu Pantelimon Erhan.

La 7/20 decembrie 1917, o delegație a României, Franței, Angliei și SUA, a transmis la Chișinău, din partea guvernelor lor, felicitări cu ocazia proclamării Republicii Democratice Moldovenești. Din partea noului stat, deputatul Ion Buzdugan a mulțumit și a menționat următoarele: *Noi moldovenii am fost totdeauna apăsați de jugul țarismului rusesc peste o sută și mai bine de ani...și iată, pe urma revoluției tuturor popoarelor subjugate ale Rusiei ne-a strălucit și nouă soarele mântuirii al libertății. Azi suntem cetățeni liberi ai Republicii Moldovenești* [3] (subl. n.). Drumul spre independență și apoi spre unirea Republicii Democratice Moldovenești cu patria-mamă, România, era deschis.

La 8/21 decembrie 1917 a fost constituit Consiliul de administrație în memoriile sale că: *„Cine va cerceta cu atenție documentele revoluției moldovenești din anii 1917/18, va putea constata fără prea multă greutate, că apostolii acesteia n-au fost nici prințul Lvov, nici Miliokov, nici Kerenski, ci doar Petru Maior, Gheorghe Șincai, Gheorghe Lazăr, Andrei Mureșanu, Vasile Alecsandri, Andrei Bârseanu, Nicolae Bălcescu, V. Stroescu, B.P. Hașdeu, Mihai Eminescu, Ion Creangă, George Coșbuc, Șt.O. Iosif, Octavian Goga și alții la fel cu aceștia, iar cartea ei de temelie a fost „Cronicele Țării Moldovei” și ale Țării Românești, precum și întreaga istorie, literatură și artă românească până la Mihail Sadoveanu și George Enescu”* (Apud Uszkay Nicolae. *Intrarea Armatei Române în Basarabia în ianuarie 1918*. Jurnal FM Brașov, 12 ianuarie 2024 (consultat 31.05.2025).

liul Directorilor, ca guvern al Republicii Democratice Moldovenești, având ca președinte și director al Agriculturii pe Pantelimon Erhan, director pentru Afaceri Externe – Ioan Pelivan, pentru Afaceri Interne – Vladimir Christi, la Finanțe – Teofil Iancu, la Treburile Militare și Marină – Teodosie Cojocaru, la Justiție și Culte – Mihail Savenco, la Comerț și Industrie – Benjamin Grünfeld [4, p. 13].

Misiunea Consiliului Directorilor era deosebit de dificilă în condițiile în care, ca și în întreaga Rusie, Basarabia se confrunta cu tulburări violente și anarhie. Vechea administrație rusă se dezintegrase, o alta eficientă și general recunoscută de populație, întârziată să apară, sistemul de proprietate era reconsiderat mai ales în mediul rural, pe teritoriul noii republici se aflau numeroși soldați ruși bolșevizați, unii dintre ei în retragere de pe frontul românesc din Moldova, structurile bolșevice din zonă își extindeau influența, forțele militare moldovenești (cohorte) erau reduse numeric, slab încadrate, dotate și conduse, la rândul lor, fiind influențate de diferitele curente politice și sociale din societatea basarabeană. Aveau loc dezertări, agresarea ofițerilor, jafuri, incendii, distrugerii, atacuri asupra localităților și locuitorilor basarabeni. Republica Democratică Moldovenească era complet expusă, prinsă între Rusia și Ucraina, fiecare dintre acestea urmărindu-și propriile interese în Basarabia [5]. Aceste demersuri în cascadă privind autonomia Basarabiei aveau să atragă și o contrareacție din partea militarilor și funcționarilor ruși, sprijiniți puternic de presa și guvernul rus. Mai mult, Ucraina emitea și ea pretenții teritoriale asupra Basarabiei în întregime sau asupra unor părți ale acesteia [1, p. 81].

La rândul lor, soldații ruși de pe frontul românesc au trecut la dezarmarea și arestarea ofițerilor, organizarea de manifestații, atacarea depozitelor de alimente și alte acțiuni anarhice. În acest context, la 7/20 decembrie 1917 s-a desfășurat o consfătuire la care au participat regele Ferdinand și Ion I.C. Brătianu, în cadrul căreia s-a hotărât adoptarea unor măsuri pentru apărarea populației și trecerea la dezarmarea trupelor ruse care recurgeau la devastări. La 9/22 decembrie 1917, Consiliul de Miniștri a hotărât ca Armata Română să treacă la acțiuni de curățare a teritoriului național de trupele rusești [1, p. 81].

Acest act legitim a fost interpretat de guvernul de la Petrograd ca fiind ostil statului sovietic. La 31 decembrie 1917/13 ianuarie 1918, ministrul Constantin Diamandi, împreună cu personalul legației române, au fost arestați. Doar intervenția promptă și protestul întregului corp diplomatic acreditat la Petrograd a determinat rezolvarea acestui caz fără precedent în



Generalul Ernest Broșteanu (n. 24 ianuarie 1869, Roman, România – d. 6 iunie 1932, Regatul României), Comandantul Diviziei 11 Infanterie, Eliberator al Basarabiei

istoria statelor civilizate, ministrul Diamandi și ceilalți reprezentanți ai legației române fiind eliberați la 2/15 ianuarie 1918 [6, pp. 226-234].

În contextul în care Basarabia se afla la sfârșitul anului 1917 sub teroarea trupelor rusești bolșevizate și a bandelor de dezertori de pe front, Sfatul Țării nu avea cum să facă față anarhiei instalate cu cele câteva unități militare, unele dintre acestea fiind, la rândul lor, contaminate parțial de bolșevism. Cererilor de ajutor, adresate de Consiliul Directorilor, la începutul lunii decembrie 1917, atât generalului D.G. Scerbacev, cât și generalului Henri Mathias Berthelot, de a trimite în Basarabia „trupe disciplinate și sigure” nu li s-a putut răspunde pozitiv, după cum nici demersurile făcute pe lângă guvernul Ucrainei nu au avut succes. Solicitățile similare adresate Guvernului Brătianu au fost inițial declinate, în contextul dificilelor raporturi în care se afla România cu Puterile Centrale, orice pretext furnizat acestora ar fi putut să determine o rupere a armistițiului și ocuparea teritoriului dintre Carpați și Prut rămas liber. Guvernul de la Iași era însă interesat în cel mai înalt grad de menținerea unor comunicații libere în Basarabia, având în vedere că doar prin acest spațiu erau posibile la data respectivă legăturile cu aliații, dar și siguranța depozitelor proprii armate [7, p. 485].

La 22 decembrie 1917/3 ianuarie 1918, guvernul de la Chișinău a solicitat printr-o telegramă, semnată de Pantelimon Erhan, Ion Pelivan și Vladimir Cristi,

Ministerului de Război român, ajutor militar, concretizat prin trimiterea „unui regiment ardelenesc”, care „să stea la dispoziția directorului Republicii Moldovenești”. În răspunsul său, ministrul de Război român, generalul Constantin Iancovescu, a asigurat Sfatul Țării că va trimite în sprijin 1.000 de militari ardeleni de la Kiev, destinați inițial doar să tranziteze Chișinăul spre România<sup>3</sup>.

În prima jumătate a lunii decembrie 1917, ca represalii la acțiunile trupelor române asupra trupelor ruse bolșevizate din Moldova, sovietul din Ungheni (unde se afla o stație de cale ferată cheie la granița româno-rusă), a început să rețină eșaloanele feroviare destinate trupelor române. La 26 decembrie 1917/8 ianuarie 1918, trimiterea de mărfuri pe căile ferate către România a fost blocată de bolșevici, iar încercarea guvernanților basarabeni de a prelua sub controlul lor căile ferate, a eșuat<sup>4</sup>.

Ca urmare a opțiunilor diferite, pe care facțiunile din Sfatul Țării le aveau asupra provenienței ajutorului ce ar fi trebuit acordat R.D. Moldovenești, s-a ajuns la o situație de criză. Reevaluarea acestei stări, de fapt, a avut loc în ședința Sfatului Țării din 27-28 decembrie 1917/9 – 10 ianuarie 1918, când cele trei facțiuni parlamentare au avut următoarele poziții: a) Blocul Moldovenesc și-a afirmat încrederea în guvern, precizând ca în caz de strictă necesitate să se apeleze la trupele aliate de pe frontul din Moldova. Aceasta ar fi trebuit însă realizată sub rezerva obținerii de garanții din partea Alianților și Ucrainei privind neamestecul în afacerile interne ale R.D. Moldovenești, iar trupele ar fi trebuit puse sub comanda ministrului de Război din Basarabia; b) Facțiunea socialistă nu a fost de acord cu ideea de a se cere ajutor statului român și a solicitat sprijin din partea Ucrainei; c) Facțiunea minorităților și-a exprimat și ea încrederea în guvern, insistând pe obținerea ga-

<sup>3</sup> *Intervenția Armatei Române în Basarabia în 1918.* La 2/15 ianuarie 1918, locotenent-colonelul Ion Antonescu, șeful Secției Operații din Marele Cartier General, a înaintat un studiu privitor la dislocarea în Basarabia a unor formațiuni militare române. Scopul acestei măsuri îl constituia asigurarea aprovizionării trupelor care operau pe frontul român și a populației românești. În acest scop, trebuia să se asigure circulația regulată a trenurilor de aprovizionare pe ruta Odessa-Chișinău-Iași, precum și restabilirea ordinii în teritoriul dintre Prut și Nistru prin împiedicarea jafurilor și formarea depozitelor. Confruntarea eventuală cu unități bolșevice a fost prevăzută, motiv pentru care locotenent-colonelul Antonescu a propus trimiterea unei divizii de infanterie, întărită cu un regiment de cavalerie, pentru a realiza siguranța liniei de cale ferată Tighina (Bender) – Iași.

<sup>4</sup> *Intervenția Armatei Române în Basarabia în 1918.*

ranțiilor internaționale. Poziția facțiunii minorităților a fost cea care a prevalat în urma votului, astfel că au fost desemnate două delegații oficiale, una care să reprezinte R.D. Moldovenească la tratativele de pace de la Brest-Litovsk și alta pentru a obține garanții din partea Ucrainei prin semnarea unui tratat de asistență politică, economică și militară [8, pp. 82-83, 91-93].

La 1/14 ianuarie 1918, bolșevicii au preluat controlul asupra gării din Chișinău, poștei și telegrafului. Ca urmare a refuzului Radei din Ucraina de a recunoaște regimul bolșevic de la Petrograd, precum și a inițierii tratativelor sovieto-germane de pace de la Brest-Litovsk, s-au întrunit condiții favorabile declarării independenței R.D. Moldovenești de către Sfatul Țării. Delegația desemnată să plece la Brest-Litovsk în data de 6/19 ianuarie 1918 a fost formată din Ion Inculeț, Pantelimon Erhan și Ion Pelivan. Într-una dintre instrucțiunile date acestora se preciza că „Delegația nu recunoaște Sovietul Comisarilor Poporului decât în calitate de guvern al Velicorossiei”. Această atitudine a determinat exercitarea de presiuni asupra Sfatului Țării, astfel că, la 5/18 ianuarie 1918, subdiviziunea *Front-Otdel* din Chișinău a organizației militare bolșevice *RUMCEROD* din Odessa, împreună cu câteva unități militare bolșevizate, au declanșat o operațiune de forță împotriva parlamentului moldovenesc, guvernului și susținătorilor acestuia. La 6/19 ianuarie 1918, trupele aflate sub autoritatea *Front-Otdel*-ului au atacat în gara Chișinău detașamentul de ardeleni trimis de la Kiev pentru a sprijini Sfatul Țării [9, p. 562]. Situația care se crease în Basarabia, pune în pericol spatele frontului român și bloca aprovizionarea armatei din depozitele organizate pe teritoriul dintre Prut și Nistru.

În aceste împrejurări, la 4/17 ianuarie 1918, guvernul de la Iași a aprobat cererea Sfatului Țării de a trimite trupe în vederea restabilirii ordinii interne în Basarabia [10]. Ca urmare, la 7/20 ianuarie, Marele Cartier General român a transmis Ordinul de operații nr. 7255 în care se menționa, printre altele, că: **1. În urma unei propagande răuvoitoare, bande de răufăcători armați atacă trenurile cu provizii care trec prin Basarabia spre front, depozitele create pe liniile de comunicație ale armatelor ruso-române, precum și depozitele ce se află la producători. Astfel fiind, alimentarea trupelor aflate pe front și a populației civile sunt primejduite. 2. Pentru a pune capăt acestor neajunsuri, s-a dispus a se trimite trupe care să restabilească ordinea în zona etapelor din Basarabia și să asigure bunul mers al trenurilor care vin cu provizii pentru front** (subl. n.).

Conform ordinului de operații, o grupare de forțe formată din patru divizii române trebuia să



Alexandru Marghiloman, Chișinău, 27 Martie /9 Aprilie 1918



treacă Prutul, astfel: Divizia 1 Cavalerie spre nordul Basarabiei, în direcția Bălți-Soroca, până la marginea regiunii ocupate de Armata austro-ungară în ținutul Hotin; Divizia 11 Infanterie, între Ungheni și Leova, spre Chișinău; Divizia 2 Cavalerie ca legătură între Diviziile 11 și 13 Infanterie; Divizia 13 Infanterie pe la Cahul, spre sudul Basarabiei.

La 5/18 ianuarie 1918, ambasadorul francez Saint-Aulaire i-a telegrafiat de la Iași consulului Sarrée de la Chișinău: *Toți colegii mei, trimișii altor puteri aliate și eu, de asemenea, suntem împuterniciți să vă declarăm oficial că intrarea trupelor române în Basarabia este o acțiune pur militară cu scopul asigurării normale a spatelui frontului ruso-român în corespundere cu regulile existente în toate statele beligerante. Din această cauză, intrarea trupelor române în Basarabia nu poate influența nici situația politică existentă din Basarabia, nici viitorul acestei țări* (subl. n.).

Însoțite de comandantul Misiunii militare franceze, generalul H.M. Berthelot, diviziile au trecut Prutul în baza unei înțelegeri între Aliați. Trecerea râului a fost asigurată de către Brigada 1 Grăniceri, care a înlesnit celor patru divizii ocuparea podurilor și a raioanelor cu vaduri, precum și apărarea flancurilor

la traversare. Divizia 1 Cavalerie, aflată sub comanda generalului Mihail Schina, a traversat Prutul pe la Țuțora, la 8/21 ianuarie 1918. Divizia 11 Infanterie, aflată sub comanda generalului Ernest Broșteanu (foto 1), a trecut râul la 10/23 ianuarie 1918, în sectoarele Leova, cu Brigada 22 Infanterie, și Ungheni, cu Brigada 21 Infanterie. Din efectivele Diviziei 13 Infanterie au fost organizate două detașamente, care au traversat râul la 11/24 ianuarie 1918, astfel: Detașamentul *Prut*, format dintr-un batalion din Regimentul 48 Infanterie, întărit cu artilerie și cavalerie, pe la Vadul lui Isac, și Detașamentul *Bolgrad*, format din trei batalioane din Regimentul 47 Infanterie, întărit cu artilerie și cavalerie, pe la Oancea.

La 12/25 ianuarie 1918, generalul Constantin Prezan, șeful Marelui Cartier General Român, a transmis printr-un comunicat că trupele române au trecut Prutul pentru *a aduce rânduială și liniște în satele și târgurile basarabene, punând la adăpost viața și avutul întregului popor împotriva răufăcătorilor, precum și pentru a asigura transportul celor trebuincioase pentru traiul armatelor ruse și române*. În același document se preciza că *România nu dorește să ocupe Basarabia* (subl. n.).

După cum bine se știe, la 13/26 ianuarie 1918, Consiliul Comisarilor Poporului al Rusiei Sovietice a hotărât ruperea relațiilor diplomatice cu statul român, sechestrarea depozitului de aur al României păstrat la Moscova și declararea ca „dușman al poporului” a comandantului trupelor ruse de pe frontul român, D.G. Scerbacev [11]. De remarcat faptul că în nota transmisă guvernului român, Consiliul Comisarilor Poporului nu aducea în discuție chestiunea Basarabiei, astfel încât, din această perspectivă, măsura unilaterală a Petrogradului poate fi interpretată ca neavând la bază probleme teritoriale, așa cum va susține ulterior, cu vehemență, istoriografia sovietică [1, p. 84].

La 23 ianuarie/5 februarie 1918, Comitetul Executiv Central al RUMCEROD s-a declarat în stare de război cu România, iar la 17/28 februarie 1918, V.I. Lenin a decis să transfere trupele care intraseră în Kiev la dispoziția Colegiului Suprem Autonom din Odessa, cu scopul anihilării unităților române din Basarabia. Ofensiva germană împotriva Ucrainei, declanșată la 18 februarie/3 martie 1918, a zădărnicit punerea în aplicare a planului.

În plan diplomatic, la 21 februarie/6 martie 1918, baronul Carlo Fasciotti, decan al corpului diplomatic pe lângă guvernul român, a transmis tuturor reprezentanților aliați la Odessa, în numele reprezentanților diplomați ai puterilor Antantei, o notă oficială, menționând: *Cât privește Basarabia, trebuie să țineți minte că intervenția trupelor române constituie o ocupație militară fără nici un subtext politic, întreprinsă în scopuri evident umanitare de asigurare cu alimente a trupelor ruse și române și, de asemenea, a populației civile* (subl. n.). Reține atenția și faptul că la 14/27 februarie 1918, pe timpul tratativelor de pace preliminare de la Buftea, germanii au dat neoficial asigurări că poziția lor în raport cu autoritățile sovietice este similară cu cea a părții române, potrivit căreia: *Anarhia rusească a stabilit un fel de confraternitate. Voi luptați contra bolșevicilor în Basarabia, noi vom intra în Ucraina contra lor: avem acum aceleași interese* (subl. n.). De remarcat faptul că Puterile Centrale, care aveau un armistițiu cu România de la sfârșitul lunii noiembrie/începutul lunii decembrie 1918, nu au descurajat intervenția trupelor române în Basarabia. Dimpotrivă, Centralii vedeau această regiune, încă rusă din punct de vedere juridic, ca pe o compensație pentru România la pierderea Dobrogei, pe care ar fi urmat să o preia Bulgaria.

## 2. Înainte, peste Prut, la chemarea Sfatului Țării

La 13/26 ianuarie 1918, Divizia 11 Infanterie a intrat în Chișinău, fără a întâmpina rezistență, deoarece trupele loiale bolșevicilor s-au retras spre

Tighina (Bender). Conform directivelor guvernului român, divizia a fost pusă la dispoziția Sfatului Țării și a Consiliului Directorilor, acționând în sprijinul acestor structuri de decizie.

În cuvântarea ținută de generalul Ernest Broșteanu în Sfatul Țării, la 15/28 ianuarie 1918, și redată în procesul-verbal al ședinței, acesta, explicând motivele intrării diviziei pe teritoriul R.D. Moldovenești, a menționat, printre altele: *Ați hotărât să vă creați o republică, dar nu aveți puteri proprii. În fiecare ceas pe teritoriul republicii se produc prădăciuni și omoruri și nu le puteți împiedica. Iată scopul pentru care s-a trimis aici armata, singurul scop. Dar odată cu aceasta, Armata Română a adus alt serviciu populației din republica dumneavoastră; din momentul în care Armata Română a intrat pe teritoriul Republicii Moldovenești, în toate punctele prin care am trecut, reprezentanții populației se prezentau și ne mulțumeau pentru noaptea liniștită petrecută. În Chișinău se petrece același lucru: populația ne mulțumește că poate trăi liniștită sub paza armatelor române. Guvernul român pune la dispoziția dumneavoastră aceste armate, care sunt aici pentru a veni în ajutorul dumneavoastră. Creați-vă viața d-voastră cum credeți și nimeni nu se va amesteca în ea. În organizarea ei, noi nu vă vom împiedica*<sup>5</sup> [12, p. 56] (subl. n.).

În cadrul ședinței, Pantelimon Erhan a dat asigurări generalului E. Broșteanu că Executivul de la Chișinău va lua măsurile necesare pentru a sprijini acțiunile Armatei Române și va aduce la cunoștința populației scopul prezenței militare românești în R.D. Moldovenească [12, p. 56].

După restabilirea ordinii în Chișinău, un detașament din Divizia 11 Infanterie s-a îndreptat spre Tighina (Bender), unde a ajuns la 16/29 ianuarie 1918. Orașul Tighina (denumit de ruși Bender), prezenta o importanță militară deosebită, atât prin poziția sa, ca nod de comunicații, cu un pod peste Nistru, cât și prin existența aici a unor depozite de armament și muniții, a unui parc de locomotive și vagoane etc. După primirea de întăriri și executarea unui intens bombardament de artilerie, la 20 ianuarie/2 februarie 1918 orașul a intrat sub controlul trupelor române. Speculând faptul că trupele române nu au luat măsuri de fortificare a pozițiilor la podul de peste fluviu și nu au dezarmat populația civilă ostilă (unde vorbitorii de limbă rusă erau majoritari), forțele bolșevice au contraatacat în noaptea de 22/23 ianuarie/4/5 februarie 1918 și au respins detașamentul român în afara

<sup>5</sup> Referitor la acțiunile Diviziei 1 Infanterie în Basarabia a se vedea și Giurcă Ion. *Generalul Ernest Broșteanu, Eliberator al Basarabiei*. București: Editura Militară, 2020.

orașului. Urmare la situația creată, în zonă au fost trimise întăriri din cadrul Diviziilor 11 Infanterie și 2 Cavalerie și, la 25 ianuarie/7 februarie 1918, trupele bolșevice au fost respinse peste Nistru [8, pp. 91-93].

În nordul Basarabiei, un detașament din Divizia 11 Infanterie va trece peste Nistru, la 27 ianuarie/10 februarie 1918, și va ocupa temporar, ca măsură de siguranță, un avanpost în localitatea Dubăsari. Potrivit ordinului Marelui Cartier General, Divizia 1 Cavalerie a înaintat spre Bălți, unde a avut ciocniri cu detașamente ruse izolate, orașul fiind eliberat la 23 ianuarie/5 februarie 1918. Efective din această mare unitate vor ajunge la Soroca la 1/14 februarie 1918. Nordul Basarabiei, cu Hotinul, a fost ocupat de trupele austro-ungare, care aveau să rămână în zonă până la sfârșitul anului 1918 [8, pp. 91-93].

În 18-21 ianuarie/31 ianuarie-3 februarie 1918, Divizia 2 Cavalerie, care asigura legătura între Diviziile 11 și 13 Infanterie, a dezarmat Regimentele 9, 11 și 31 Infanterie ruse. Potrivit ordinilor transmise trupelor române din Basarabia, din rațiuni de asigurare a stabilității interne, elementele bolșevice trebuiau respinse dincolo de Nistru.

În sudul Basarabiei se găseau trupe ruse, în special din marină, bine înarmate, care dispuneau de vase de luptă și artilerie. Populația din această zonă era eterogenă, cuprinzând moldoveni (români), ruși, bulgari, găgăuzi, ucraineni, germani, evrei etc. Divizia 13 Infanterie a restabilit ordinea internă în orașele Reni, Cahul și Bolgrad la 11-12/23-24 ianuarie 1918. Au fost dezarmați soldații ruși și civilii din zonă, preluarea armamentului de la aceștia din urmă fiind una dintre problemele dificile, căreia au trebuit să-i facă față autoritățile militare române în întreg teritoriul dintre Prut și Nistru [8, pp. 93-95].

Începând cu 21 ianuarie/3 februarie 1918, în zonele Cahul, Taraclia, Bolgrad și Ismail au avut loc confruntări între trupele române și cele ruse. Cea mai importantă acțiune de luptă s-a desfășurat între 27 ianuarie și 3 februarie/9-16 februarie 1918, la Vâlcov, unde se concentrase o puternică forță a marinei ruse. Localitatea nu putea fi atacată de pe uscat, fiind protejată de canale și mlaștini. Atât detașamentele române, cât și cele ruse, aveau o componentă mixtă (trupe de uscat și de marină), vase de luptă (monitoare, canoaniere, vedete), baterii de artilerie, inclusiv grea (forțele ruse), în poziții fixe sau pe platforme plutitoare. După dueluri intense de artilerie, confruntări pe uscat și pe canalele deltei secundare a brațului Chilia, dar mai ales după interceptarea de către trupele române a comunicațiilor terestre spre Cetatea Albă, rușii s-au retras, îmbarcați pe vase, spre Odessa și Sevastopol. Vâlcovul a fost preluat de trupele române la 3/16 fe-

bruarie 1918. Ulterior, la 23 februarie/8 martie 1918, detașamentele române au intrat în Cetatea Albă, fără a întâmpina rezistență [8, pp. 94-108].

În luptele din Basarabia, ambele părți au înregistrat pierderi (morți, răniți, prizonieri, dispăruți). Potrivit unei situații centralizate în aprilie 1918, trupele române ar fi înregistrat în confruntările din regiune 25 de morți, 312 răniți și 151 de dispăruți. Din alte documente militare reiese că doar în luptele de la Bender ar fi murit 141 de militari români. Dincolo de statistici, a rezultat cu claritate că operațiunile Armatei Române în Basarabia nu au fost un simplu marș spre Nistru. Trupele s-au confruntat cu un adversar aflat în disoluție, dar nu lipsit de reacție, și cu ostilitatea unei părți a populației civile, formată în majoritate din locuitori de altă etnie decât cea română.

În perioada februarie–aprilie 1918, Armata Română a menținut dislocate în Basarabia cele patru divizii: Divizia 1 Cavalerie, al cărei comandament era la Bălți; Divizia 11 infanterie, având comandamentul la Chișinău; Divizia 2 Cavalerie, având comandamentul la Cimișlia; Divizia 13 infanterie, având comandamentul la Bolgrad. Cele patru mari unități au fost integrate în Corpul VI Armată. Acestui comandament i-au mai fost subordonate Regimentul 5 Călărași, Flotila de Dunăre, trupele din Delta Dunării, două escadrile de aviație și un detașament de jandarmi rurali. Misiunea Corpului VI Armată consta în paza depozitelor Armatei Române din Basarabia, asigurarea ordinii interne în spațiul dintre Prut și Nistru, controlul trecerilor peste Nistru și interzicerea unui atac armat împotriva Basarabiei din stânga acestui curs de apă.

La sfârșitul lunii februarie 1918, de la nord de Soroca și până la vărsarea în limanul de la Marea Neagră, malul drept al Nistrului era controlat de trupele române. El avea să și rămână astfel până la dramaticele evenimente din 28 iunie 1940.

În acele zile tensionate, elementele românești din Sfatul Țării au pregătit și la 24 ianuarie/6 februarie 1918 au emis o *Declarație*, prin care au proclamat independența Republicii Democratice Moldovenești. Documentul începea prin a arăta că ***Marea revoluție rusească ne-a scos din întunericul de robie în care am trăit atâta amar de vreme și, țara noastră, înfăptuindu-și dreptul dobândit de revoluție, de a-și hotărî singură soarta, s-a declarat Republică democratică slobodă*** [13] (subl. n.). În continuare, în *Declarație*, între altele, se preciza: ***Sfatul Țării și sfatul miniștrilor Republicii Moldovenești se va sili să cheme cât mai degrabă adunarea poporană pe temeiul glăsurii obștești, care va hotărî desăvârșit rânduiala launtrică în țară și legăturile ei de unire cu alte țări, dacă aceas-***

*ta o va cere binele popoarelor republicii noastre* [13] (subl. n.).

Un punct distinct al *Declarației* din 24 ianuarie/6 februarie 1918 l-a constituit cel referitor la prezența Armatei Române în Basarabia: *Prin venirea oștilor frățești române pe pământul republicii noastre s-a întocmit o stare prielnică pentru munca harnică și orânduială pe toate ogoarele vieții. Oștile române au venit să apere drumurile de fier și magaziele de pâine pentru front, dar fînța lor pe pământul nostru ajută la așezarea orânduiei în țară și de azi înainte roada muncii fiecărui cetățean al republicii este cheazășuia-la împotriva lăcomiei răufăcătorilor. Alt scop oștirile românești pe pământul republicii nu au. Toate zvonurile, cum că românii au venit să ne cuprindă țara și să ne stăpânească, nu se potrivesc cu adevărul și se împrăștie de dușmanii republicii noastre. Că oștile românești nu ne primejdiesc neatârănarea, slobozenia și drepturile câștigate prin revoluție, cheazășie ne sunt Franța, Anglia și America cu mărturiile lor, precum și declarațiile împunerniciților României* [12, p. 57] (subl. n.).

La 27 martie/9 aprilie 1918, Sfatul Țării, dând glas opiniei exprimate de majoritatea populației, a adoptat hotărârea unirii Republicii Moldovenești cu România: *Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria* – se arăta în declarația oficială de unire –, *ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldave, în puterea dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa România*<sup>6</sup> [14] (subl. n.). Hotărârea de unire mai cuprindea următoarele angajamente: respectarea drepturilor minorităților; acordarea votului universal, egal, secret și direct; libertatea personală, a tiparului, a cuvântului, a credinței, a adunărilor și asigurarea tuturor libertăților obștești, garantate prin Constituție; reforma agrară în conformitate cu nevoile și cererile națiunii; recrutarea armatei pe baza principiului teritorial; alte prevederi cu caracter democratic La 2/15 ianuarie 1918, locotenent-colonelul Ion Antonescu, șeful Secției Operații din Marele Cartier General, a înaintat un studiu privitor la dislocarea în Basarabia a unor formațiuni militare române. Scopul acestei măsuri îl constituia asigurarea aprovizionării trupelor care operau pe frontul român și a

<sup>6</sup> Actul de unire a cuprins unele condiții, printre care păstrarea autonomiei provinciale, având un Sfat al Țării ca „organ împlinitor” până la legiferarea reformei agrare. A se vedea și Nistor Ion I. *Istoria Basarabiei*. Ediția II, Cernăuți, 1923, p. 425.

populației românești. În acest scop, trebuia să se asigure circulația regulată a trenurilor de aprovizionare pe ruta Odessa-Chișinău-Iași, precum și restabilirea ordinii în teritoriul dintre Prut și Nistru prin împiedicarea jafurilor și formarea depozitelor. Confruntarea eventuală cu unități bolșevice a fost prevăzută, motiv pentru care locotenent-colonelul Antonescu a propus trimiterea unei divizii de infanterie, întărită cu un regiment de cavalerie, pentru a realiza siguranța liniei de cale ferată Tighina (Bender)-Iași [9, pp. 567-568].

Pentru unire au votat 86 de deputați (68,8%), trei voturi au fost contra (2,4%), 26 de abțineri (28,8% – deputații ucraineni, evrei, bulgari și germani), 13 deputați au lipsit<sup>7</sup> [15, p. 425]. În scrisoarea adresată lui Ion Inculeț, la 28 martie/10 aprilie 1918, regele Ferdinand aprecia: *Un vis frumos s-a înfăptuit. Din suflet mulțumesc bunului Dumnezeu că mi-a dat, în zile de restriște, ca o dulce mângâiere, să văd după o sută de ani pe frații basarabeni revenind iarăși la patria-mamă. Aduc prinusul meu de călduroase mulțumiri domniilor voastre și Sfatului Țării ale căruia patriotice sforțări au fost încoronate de succes* [1, p. 88] (subl. n.). Rezultatul votului a fost adus la cunoștința președintelui Consiliului de Miniștri al României, Alexandru Marghiloman, care fiind invitat la Chișinău, după intrarea în sala de ședință a Sfatului Țării, a declarat: *În numele poporului român și a regelui său, M.S. Ferdinand, iau act cu mândrie de declarația domniilor voastre pentru unire și declar că Basarabia este de acum unită pe vecie cu România una și indivizibilă. Să ne închinăm în fața geniului rasei noastre, care a permis poporului Basarabiei să-și păstreze vie, prin veacuri, scânteia care la prima suflare a libertății a aprins inimile lor și să salutăm adânc pe acești oameni* (cei din conducerea Republicii Moldovenești – n.n.), *care fără preocupări egoiste, putând să rămână conducătorii unui stat, au voit mai bine să fie servitorii unei națiuni* [16, pp. 286, 290-291] (subl. n.).

### 3. Concluzii

Intervenția Armatei Române în Basarabia în anul 1918 a reprezentat o acțiune militară inițiată și derulată cu mijloace specifice de către Armata României, în spațiul geografic al Basarabiei în intervalul decembrie 1917 și martie 1918. Acțiunea s-a derulat în baza unei înțelegeri între aliații Antantei și

<sup>7</sup> A se vedea și Scurtu Ioan (coordonator), Almaș Dumitru, Goșu Armand, Pavelescu Ion, Ioniță Gheorghe I., Șișcanu Ion, Enciu Nicolae, Cojocaru Gheorghe E. *Istoria Basarabiei de la începuturi până în 1998*. Ediția a II-a revăzută și adăugită, București: Ediția Semne, 1998, p. 88.

a unor cereri de ajutor militar din partea Guvernului Republicii Democratice Moldovenești.

Siguranța teritoriului rămas liber între Carpați și Prut depindea de aceea a spațiului dintre Prut și Nistru, unde se constituiseră depozite ale Armatei Române și se aflau căi de comunicații strategice, necesare aprovizionării cu muniție și tehnică de luptă de la Aliați. Acest element de importanță vitală a fost pus în pericol în momentul în care haosul asociat marilor schimbări politice din Imperiul Rus a atins și Basarabia. De asemenea, din punct de vedere politic, dispariția autocrației ruse și hotărârea guvernului bolșevic de a recunoaște dreptul la autodeterminare, au creat condiții favorabile ca Basarabia să se desprindă de statul rus și de a se uni cu România.

Când idealul desăvârșirii unității naționale părea compromis, „o geană de lumină” apărea în întunericul deznădejdi. Începeau acum, așa cum afirma regretatul academician Florin Constantiniu, să dea roadele două procese istorice, la care nu se gândise nimeni la începutul Marelui Război, dar care aveau să joace rolul decisiv în înfăptuirea României Mari (este adevărat că, imediat după izbucnirea războiului, Take Ionescu a prevăzut corect „o cascadă a tronurilor” și apariția unui puternic curent de extremă stângă): căderea autocrației țariste, urmată de instaurarea regimului comunist și destrămarea monarhiei austro-ungare [16, p. 286].

Votul Sfatului Țării privind unirea Basarabiei cu România nu a fost determinat de prezenta și, cu atât mai puțin, de o pretinsă presiune a Armatei Române trecute peste Prut. Trupele române au făcut imposibilă acțiunea unei minorități agresive – cea comunistă – care acționa la ordinele bolșevicilor, dar nu au intervenit, direct sau indirect, în dezbaterile din Sfatul Țării. Relevantă în acest sens este remarca lui Ștefan Ciobanu, care menționează că: „Sfatul Țării a votat Legea reformei agrare, vădit inspirată de decretul lui Lenin despre pământ, prin care se prevedea «proprietatea asupra pământului, pădurilor și, subsolului și apelor fără despăgubiri». Ar fi putut oare o armată chemată «pentru apărarea boierilor» să permită votarea unei legi de această natură?” [16, pp. 290-291]

Ca urmare, prezența Armatei Române în teritoriul dintre Prut și Nistru și restabilirea ordinii interne în acest spațiu, au asigurat libertatea de acțiune a structurilor politice și organizațiilor profesionale, precum și crearea cadrului de manifestare a voinței populației majoritare din Basarabia, concretizată în istorica hotărâre a Sfatului Țării din 27 Martie/9 Aprilie 1918.

#### Bibliografie:

1. Scurtu Ioan (coordonator), Almaș Dumitru, Goșu Armand, Pavelescu Ion, Ioniță Gheorghe I., Șișcanu Ion, Enciu Nicolae, Cojocaru Gheorghe E. *Istoria Basarabiei de la începuturi până în 1998*. Ediția a II-a revăzută și adăugită. București: Ediția Semne, 1998.
2. Andronachi G. *Albumul Basarabiei. Figuri basarabene de la Alexandru Scarlat Sturdza până la 27.III.1918*, 1933, p. 83-84.
3. *Cuvânt Moldovenesc*, nr. 110, 6 decembrie 1917.
4. Ciobanu Ștefan. *Unirea Basarabiei cu România. Studii și documente*. București: Editura Cartea Românească, 1929.
5. Nistor Ion. *Istoria Basarabiei*. Ediție și studiu bio-bibliografic de Stelian Neagoe. București: Editura Humanitas, 1991, p. 283; Scurtu Ioan (coordonator), Almaș Dumitru, Goșu Armand, Pavelescu Ion, Ioniță Gheorghe I., Șișcanu Ion, Enciu Nicolae, Cojocaru Gheorghe E. *Istoria Basarabiei de la începuturi până în 1998*. București: Ediția Semne, 1998, p. 83; Dobrinu Dorin. *Intrarea trupelor române în Basarabia, ianuarie 1918*, în blog Centenar/28797067.html (consultat 30.05.2025).
6. Anet Claude. *La révolution Russe*. Vol. III, Paris, 1919.
7. *Istoria Românilor*. Vol. VII, Tom II. *De la Independență la Marea Unire (1878–1918)*, Coord. Acad. Gheorghe Platon, București: Editura Enciclopedică, 2003.
8. Kirițescu Constantin. *Istoria Războiului pentru Întregirea României 1916–1919*. Ediția a II-a, vol. III, f.a., București: Editura Casei Școlilor, Atelierele Carte Românească.
9. Mușat Mircea, Ardeleanu Ion. *De la statul geto-dac la statul român unitar*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.
10. Aspecte de detaliu referitoare la prezența trupelor române în spațiul dintre Prut și Nistru la începutul anului 1918, în: Ciobanu Vitalie N. *Armata Română și Basarabia. Ianuarie-Martie 1918*. Chișinău, 2025.
11. *Declarația Sfatului Țării Republicii Democratice Moldovenești*. În: *Cuvânt Moldovenesc* din 10 aprilie 1918.
12. Apud Giurcă Ion. *Răspunzând chemării Sfatului Țării de la Chișinău*. În: *Magazin Istoric*, Anul LI, serie nouă, nr. 2 (611), februarie 2018, p. 56.
13. *Cuvânt Moldovenesc*, 28 ianuarie 1918.
14. *Cuvânt Moldovenesc*, 1/14 aprilie 1918.
15. Nistor Ion I. *Istoria Basarabiei*. Ediția II, Cernăuți, 1923.
16. Constantiniu Florin. *O istorie sinceră a poporului român*. București: Editura Univers Enciclopedic, 1998.